

В. В. Волобуєв

orcid.org/0000-0002-2515-7878

кандидат філософських наук,

*доцент кафедри політології та загальноправових дисциплін
Національного університету «Запорізька політехніка»*

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ НА ДЕМОКРАТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Вступ. Політична стратифікація є ключовим аспектом для розуміння демократичних процесів в Україні через кілька важливих причин, які впливають із її історії, геополітичного становища та сучасних політичних викликів. Україна, як частина колишнього Радянського Союзу, успадкувала структуру суспільства, в якій значний вплив мала партійна номенклатура та централізована влада. Розпад СРСР призвів до виникнення нових політичних еліт, які формувалися переважно на основі економічних ресурсів та зв'язків із колишніми радянськими структурами. Ця історична спадщина вплинула на формування політичної стратифікації в незалежній Україні. У 1990-х роках, під час перехідного періоду від планової до ринкової економіки, відбулося швидке формування економічних еліт, які отримали значний політичний вплив. Виникнення олігархічних груп сприяло поділу суспільства на кілька впливових класів, що підважило розвиток демократичних інститутів та створило умови для політичної нестабільності.

Політична стратифікація в Україні є важливим аспектом для розуміння демократичних процесів, оскільки вона впливає на формування політичних еліт, визначення політичних пріоритетів та прийняття рішень на національному рівні. Історичний контекст, геополітичне становище та сучасні політичні виклики роблять політичну стратифікацію особливо значущою в умовах української демократії, визначаючи її майбутнє та можливості для подальшого розвитку.

Важливість політичного розшарування українського суспільства пояснюється зростанням соціальної нерівності між населенням країни. Це пов'язано насамперед з диспропорцією в рівні життя та майновою диференціацією, коли оплата праці одних верств населення суттєво відрізняється від інших.

Мета статті – аналіз впливу політичної стратифікації на різні аспекти демократії в Україні, визначення основних викликів та можливих шляхів їх подолання.

Методи дослідження. Методологічним базисом дослідження стали науково-емпіричні методи збирання й порівняння інформації, за допомогою яких було визначено сутність політичної стратифікації та окреслено основні виклики для демократії. За допомогою методу комплексного аналізу було визначено основні аспекти боротьби з явищем стратифікації в інших країнах.. Методом синтезу й узагальнення було визначено можливі шляхи залучення міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу. На цьому етапі питання про суспільство є досить доречним і значущим. Спочатку це пов'язано з тим, що, незважаючи на наявність вільного вибору і свободи в житті людини, суспільство все ще позбавлене рівності і розділене на різні групи. Деяким групам пощастило менше, ніж іншим. З цього можна зробити висновок, що суспільство є стратифікованим, тобто воно складається з нерівних частин, у кожній з яких є велика кількість індивідів. Кожна з цих груп називається прошарком і віддана іншій релігії та займає інше положення в системі суспільства (Гончарук-Чолач, 2020). Поняття стратифікації обмежується не лише соціальною системою, а й політичною. У цьому контексті політична стратифікація розглядається як розподіл влади між суспільством і політичними організаціями, вплив політичних організацій на конкретну діяльність, розподіл ресурсів і капіталу між політичними організаціями, а також склад суспільства (Ляпіна, 2019). Крім того, структура

суспільства має значний вплив на політичний клімат країни, оскільки громадська думка визнається політиками та повинна враховуватися під час їх роботи. Політичне розшарування є помітно різним і інтенсивним (Шиян та ін., 2023). Як наслідок, зміна суспільних установок і цілей суспільства впливає на політичні сили, які мають вплив на державу, і ті, які не мають реальної влади в політиці. Часто причиною цього є економічні та законодавчі зміни, які призводять до обурення населення або повного розуміння ситуації.

На даний момент в українському суспільстві спостерігається політичне розшарування, яке відображає політичний спектр: якщо країна досягне успіху в політиці, це стане можливим лише шляхом проходження політичною драбиною. Щоб стати державним службовцем чи політиком у місцевій владі, громадянин має бути визнаним і підтримуваним громадою. Насправді, навіть за наявності необхідних знань і практичного досвіду, людина не може стати частиною місцевої політичної еліти, не маючи на той час певного статусу (Самчук, 2021). При отриманні нової посади громадянин переходить від місцевого політика до районного, обласного чи міського. У цьому процесі ця особа набуває додаткового авторитету та користується повагою серед населення, її можна вважати як політичним працівником того чи іншого міністерства чи відомства, так і депутатом Верховної Ради (Козловець, 2017).

Вагомою складовою політичної системи сучасної України є політичні групи, які обмежуються у своїй діяльності конкретними цілями. Вони приймають закони та пропонують реформи, які сприяють їхньому власному економічному розвитку та збільшенню прибутку, в результаті зміни, які вони ініціювали, недосконалі та лише часткові. Для них проміжний результат має першочергове значення, це дозволить отримати найбільшу вигоду від нововведень, після чого вони зазвичай усувають проміжні результати, а наслідки проміжних реформ є згубними для всієї системи.

Важливо зазначити, що в нашій країні також існує розшарування в політичній системі, яке диференціює більшість політичних сил. Це пов'язано з тим, що спроби суспільства покращити свою економічну ситуацію призводять до того, що люди, які вважаються такими, що мають значні здібності та інтелектуальну цінність, володіють значними ресурсами та капіталом, ці люди часто беруть владу, яка сприймається суспільством як вказівка на лідерство та значну інтелектуальну цінність. Крім того, ці особи шануються і мають значний вплив на політичну сферу (Симончук, 2024).

Ці люди, як правило, групуються в певних політичних організаціях, які є олігархічними за своєю природою і доступні лише тим, хто має ресурси та певну суму капіталу, має необхідні зв'язки та пропагує інтереси, схожі з інтересами інших членів цієї організації. Ці групи намагаються запобігти сходженню індивідів з вертикалі, вони намагаються включити лише тих, хто забезпечить їм більшу користь. Для суспільства це становить загрозу приходу до влади тих, хто відстоюватиме лише власні інтереси, і як наслідок у суспільстві виникне майнова нерівність і постійна соціальна деградація (Чернова, 2022).

Функція олігархів у політичному житті України та їхній вплив на демократичні процеси є однією з найбільш значущих і найбільш дискусійних тем у полі української політики. Олігархи, які з'явилися після розпаду Радянського Союзу, продовжували справляти значний вплив на політичні, економічні та соціальні аспекти країни. Олігархи часто підтримують політичні партії та окремих кандидатів, що дозволяє їм впливати на формування політичних цілей і прийняття рішень на кожному рівні влади.

Цей вплив є суттєвим у зменшенні ступеня політичної конкуренції та сприяє посиленню влади у володінні кількох впливових осіб. Олігархи, які мають економічну та політичну владу, часто виступають проти реформ, які загрожують їхньому авторитету. Особливо це стосується реформ, спрямованих на боротьбу з корупцією, судової системи, а також дерегуляцію економіки. Вони використовують свою владу на шкоду або перешкоджають реформам, що підриває розвиток демократії та верховенства права.

Володіння медіа-ресурсами дозволяє олігархам контролювати інформаційний простір, а також впливати на результати виборів і громадську думку. ЗМІ в Україні часто використовуються як засіб політичної боротьби між олігархами, що знижує якість публічної дискусії та підриває демократичні процеси (Матвієнків & Кирничний, 2024). Олігархи мають можливість

впливати на судову систему, це використовується як засіб захисту своїх бізнес-інтересів або для переслідування опонентів. Це створює значні проблеми для справедливості правосуддя та підриває довіру суспільства до судової системи.

Однією з першочергових труднощів для України є підвищення незалежності державних інституцій, таких як суди, антикорупційні організації та правоохоронні структури, які мають функціонувати незалежно від впливу олігархії. Щоб пом'якшити наслідки олігархії, важливо сприяти зростанню малого та середнього бізнесу. Ці підприємства зменшать кількість влади, зосередженої в руках кількох осіб, і сприятимуть конкуренції.

Політична стратифікація, яка відображає поділ суспільства на різні соціальні, економічні та політичні групи з різним рівнем доступу до влади та ресурсів, може суттєво впливати на поляризацію суспільства. Ця поляризація, у свою чергу, може дестабілізувати демократичні інститути і ускладнювати ефективне управління державою (табл. 1).

Таблиця 1

Основні аспекти впливу політичної стратифікації на демократичні процеси в Україні

Аспект	Особливість
Формування соціальних і політичних розривів	Політична стратифікація часто супроводжується зростанням соціальної та економічної нерівності, коли певні групи отримують значно більше політичних прав, економічних можливостей та доступу до ресурсів, ніж інші. Це може призводити до зростання невдоволення серед менш привілейованих верств населення, що створює умови для соціальних конфліктів. Політична стратифікація може поглиблювати існуючі етнічні та регіональні відмінності, що призводить до подальшої поляризації.
Політична поляризація	Коли політична стратифікація стає вираженою, партії можуть почати представляти інтереси вузьких соціальних або економічних груп, замість того, щоб працювати на благо всього суспільства. Це може призвести до політичної поляризації, коли партії займають крайні позиції, і конструктивний діалог між ними стає майже неможливим. Це сприяє підвищенню напруги в суспільстві і створює передумови для політичної нестабільності.
Дестабілізація демократичних інститутів	Політична поляризація може підірвати довіру громадян до демократичних інститутів, таких як парламент, судова система, виборчі комісії тощо. Якщо ці інститути сприймаються як такі, що обслуговують інтереси певних груп, а не всього суспільства, це підриває їхню легітимність і ефективність.
Ризики авторитаризму	Поляризація може призвести до того, що певні політичні сили почнуть консолідувати владу, намагаючись захистити свої інтереси від опонентів. Це може включати обмеження прав і свобод, посилення контролю над медіа та переслідування політичних опонентів, що становить загрозу для демократії.

Джерело: створено автором на основі (Nazarchuk та ін., 2024)

Отже, політичне розшарування може мати значний вплив на поляризацію суспільства, що негативно позначається на стабільності демократичних інститутів. Це може призвести до посилення політичного конфлікту, підриву віри в інституції, складності реформ і потенціалу для авторитарної поведінки. Для забезпечення довгострокової стабільності демократії вкрай важливо зменшити вплив політичного розшарування, сприяти розмаїттю та полегшувати спілкування між різними соціальними групами.

Політична стратифікація має значний вплив на виборчу поведінку в Україні, зокрема на підтримку різних політичних партій і кандидатів. Групи з різними рівнями доходу, освіти та соціального статусу часто підтримують різні політичні партії та кандидатів, виходячи з їхніх

програм та обіцянок щодо вирішення економічних проблем. Наприклад, партії, що орієнтовані на підтримку соціально незахищених верств населення, можуть мати вищу підтримку серед менш забезпечених виборців. В Україні існує виражена регіональна поляризація, яка впливає на виборчу поведінку. Західні та центральні регіони традиційно підтримують прозахідні та націоналістичні партії, тоді як східні та південні регіони схильні підтримувати проросійські та лівоцентристські сили.

Вона також відіграє важливу роль у процесах реформування та прийняття законодавства, створюючи як можливості, так і виклики для розвитку країни. Різні політичні групи можуть мати суперечливі інтереси, що призводить до конфліктів і гальмування реформ. Наприклад, спроби провести антикорупційні реформи можуть зустрічати опір з боку тих, хто має інтерес у збереженні корумпованої системи. Політична стратифікація може спричинити нестабільність, коли уряд часто змінюється або працює в умовах постійної політичної кризи. Це ускладнює реалізацію довгострокових реформ, які вимагають стабільності та послідовності. В умовах кризи, як-от війна або економічний колапс, політична стратифікація може призвести до того, що різні групи будуть змушені об'єднуватися заради спільного виживання. Це може створити умови для проведення реформ, які в інший час були б неможливими через політичні розбіжності.

Громадянське суспільство, як складний соціальний, культурний і політичний феномен, включає численні соціальні інститути, традиції та цінності. Він складається з автономних засобів масової інформації, активної громадської думки, добровільних організацій та об'єднань громадян, а також структурованої політичної системи. Взаємодія між громадянським суспільством і державою є унікальною і складною завдяки численным інституціям, які її представляють. З іншого боку, громадянське суспільство бере безпосередню участь у створенні та діяльності держави, представляючи інтереси її громадян і створюючи соціальні рамки її існування (Позняковська, 2023). І навпаки, держава сама бере участь у процесі створення та функціонування громадянського суспільства, рівномірно регулюючи та контролюючи структуру відносин та зберігаючи інтереси учасників (табл. 2).

Таблиця 2

Роль громадянського суспільства в умовах політичної стратифікації та його вплив на демократичні процеси

Аспект	Особливість
Моніторинг та підзвітність влади	Громадянське суспільство виступає захисником прав громадян, особливо тих, хто може бути маргіналізований через політичну стратифікацію. Організації з прав людини, адвокатські групи та правозахисники можуть впливати на політику, забезпечуючи захист прав і свобод для всіх громадян.
Сприяння прозорості та участі громадян	Громадянське суспільство сприяє активному залученню громадян до політичного процесу, забезпечуючи можливість для участі в обговоренні політичних рішень, проведенні громадських консультацій і участі в виборах. Це дозволяє різним групам населення, які можуть бути відокремлені в результаті політичної стратифікації, впливати на процеси прийняття рішень.
Платформа для діалогу та порозуміння	В умовах політичної стратифікації, коли суспільство може бути розділене на різні групи з різними інтересами та цілями, громадянське суспільство може виступати як платформа для діалогу. Воно здатне об'єднати різні верстви населення для обговорення важливих питань та пошуку компромісів.
Вплив на реформування та законодавчий процес	Громадянське суспільство може активно впливати на процес реформування, просуваючи законодавчі ініціативи, які відповідають інтересам широких верств населення. В умовах політичної стратифікації, коли політичні еліти можуть саботувати реформи, активні дії громадянського суспільства можуть стати ключовим фактором у їх успішній реалізації.

Продовження таблиці 2

Протидія поляризації та захист демократії	Громадянське суспільство може допомогти зменшити політичну поляризацію, яка є наслідком політичної стратифікації, через просування ідеї плюралізму, взаємоповаги та толерантності. Це важливо для збереження стабільності та запобігання конфліктам.
---	--

Джерело: створено автором на основі (Мельников, 2024)

Загалом, громадянське суспільство, що прагне до ефективності та соціальної справедливості, є фундаментальною основою для створення стабільного та інклюзивного міжнародного порядку. Його розвиток повинен відбуватися паралельно з модернізацією державних інститутів, щоб забезпечити баланс між державною владою та активною участю громадян в управлінні суспільними процесами.

Вплив політичної стратифікації на демократичні процеси в Україні та інших країнах, які пережили подібні політичні або соціальні виклики, можна розглянути через порівняльний аналіз. Це допоможе зрозуміти, як різні аспекти політичної стратифікації впливають на розвиток демократії, стабільність політичних інститутів і суспільну єдність (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняльний аналіз впливу політичної стратифікації на демократичні процеси в Україні та інших країнах

Країна	Особливості
Україна	Політична стратифікація в Україні також посилюється регіональними розбіжностями, зокрема між західними, центральними та східними регіонами. Це спричиняє поляризацію суспільства і ускладнює досягнення консенсусу в демократичних процесах. Конфлікт на Донбасі та анексія Криму Росією поглибили політичну стратифікацію, створивши додаткові виклики для демократії. Війна підсилило авторитарні тенденції та ускладнює проведення реформ.
Грузія	Грузія пережила політичну трансформацію після Революції троянд, що призвела до зміни влади та спроб реформувати державні інститути. Однак політична стратифікація залишилася значною, зокрема через збереження впливу старих еліт та розбіжності між урядом і опозицією. Після Революції троянд у 2003 році Грузія активно боролася з впливом олігархічних груп і провела серію антикорупційних реформ, що суттєво змінили політичний ландшафт країни. Для України важливо продовжувати зусилля з обмеження впливу олігархів на політичні процеси через реформування судової системи, забезпечення прозорості в державних закупівлях і сприяння конкуренції в економіці.
Польща	Після падіння комунізму в Польщі значну роль у демократичних перетвореннях відіграло громадянське суспільство, яке активно підтримувало демократичні реформи. Україні важливо зміцнювати громадянське суспільство, підтримувати незалежні медіа, неурядові організації та просвітницькі ініціативи, щоб забезпечити активну участь громадян у політичних процесах.
Досвід країн Балтії	Латвія, Литва та Естонія досягли значного успіху в демократизації завдяки інтеграції в Європейський Союз і НАТО. Україна також може використовувати інтеграцію в європейські та міжнародні структури як інструмент для закріплення демократичних перетворень і забезпечення стабільності.

Південно-Африканська Республіка	Політична стратифікація в ПАР базувалася на расовій сегрегації, де біла меншість мала всю політичну та економічну владу. Після апартеїду ПАР активно працювала над інтеграцією різних етнічних груп у політичний та соціальний процес. Для України важливо забезпечити інклюзивність політичних процесів, що включатиме всі етнічні та культурні групи, а також регіони, щоб уникнути поляризації та забезпечити стабільний розвиток демократії.
---------------------------------	--

Джерело: створено автором на основі (Hönke та ін., 2024; Rathgeb, 2024; Беликанич, 2024)

Політична стратифікація суттєво впливає на демократичні процеси в Україні та інших країнах, які пережили подібні політичні або соціальні виклики. У кожному з цих випадків стратифікація створює особливі умови для розвитку демократії, які можуть як сприяти стабільності, так і викликати нові проблеми (Волобуєв, 2016). Порівняльний аналіз дозволяє виявити спільні риси та особливості цих процесів, що може допомогти у формуванні політичних стратегій для подолання викликів, пов'язаних із політичною стратифікацією.

Впровадження цих уроків в Україні може допомогти зміцнити демократичні інститути, зменшити негативний вплив політичної стратифікації, забезпечити національну єдність та сприяти стабільному розвитку країни в складних умовах. Ключовими факторами успіху будуть інклюзивність, верховенство права, активна участь громадянського суспільства та інтеграція в міжнародні структури.

Висновки. Політична стратифікація може значно сприяти поляризації суспільства, що негативно впливає на стабільність демократичних інститутів. Це може призводити до загострення політичної боротьби, підриву довіри до інституцій, ускладнення проведення реформ і навіть ризику виникнення авторитарних тенденцій. Для забезпечення стабільності демократії важливо зменшувати вплив політичної стратифікації, сприяти інклюзивності та підтримувати діалог між різними суспільними групами.

Роль олігархів у політичному житті України є значною перешкодою для розвитку повноцінної демократії. Їхній вплив на політичні процеси, медіа і судову систему підриває верховенство права і створює складнощі для проведення необхідних реформ. Однак громадянське суспільство, міжнародні партнери та внутрішній попит на зміни можуть сприяти обмеженню олігархічного впливу та створенню більш прозорої і підзвітної політичної системи в Україні.

Політична стратифікація в Україні значно впливає на виборчу поведінку, визначаючи підтримку різних політичних партій і кандидатів залежно від соціально-економічних, ідеологічних та регіональних чинників. Вона також ускладнює процеси реформування та прийняття законодавства, створюючи бар'єри для ефективного управління та модернізації країни. Проте в умовах кризи стратифікація може стимулювати об'єднання різних груп для проведення необхідних реформ, особливо за наявності зовнішнього тиску.

Впровадження уроків інших країн в Україні може допомогти зміцнити демократичні інститути, зменшити негативний вплив політичної стратифікації, забезпечити національну єдність та сприяти стабільному розвитку країни в складних умовах. Ключовими факторами успіху будуть інклюзивність, верховенство права, активна участь громадянського суспільства та інтеграція в міжнародні структури.

Література

- Беликанич В. (2024) Сучасний стан наукового вивчення електорально-географічних процесів у країнах центральної Європи (на прикладі республіки Польщі). *Регіональні студії*, 37, С. 36–40. <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/37/8.pdf>
- Волобуєв В.В. Щодо ролі політичного класу України в євроінтеграційному процесі. *Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті євроінтеграційних процесів»*. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016.
- Гончарук-Чолач Т. (2020) Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. *Hileya: Scientific Bulletin*, 159, С.34. <https://openurl.ebsco.com/EPDB%3Agcd%3A7%3A23263191/detailv2?sid=ebsco%3Aplink%3Ascholar&id=ebsco%3Agcd%3A149058416&crl=c>

- Козловець, М. (2017). Соціальна структура українського суспільства в контексті постсоціалістичних трансформацій. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого*, 4 (35), С. 41–57. <https://doi.org/10.21564/2075-7190.35.119623>
- Ляпіна, Л. (2019). Політична соціологія. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/360/1/%D0%9B%D1%8F%D0%BF%D1%96%D0%BD%D0%B0%20%D0%9B.%20%D0%90.%20%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%3B%20%D0%B2%D0%B8%D0%BF.%20283.pdf>
- Матвієнків, С., & Кирничний, С. (2024). Мас-медіа України в контексті політичних трансформацій суспільства. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*, (16), С. 34–41. <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-2-5>
- Мельников В. В. (2024) Проблеми структурування громадянського суспільства в контексті сучасних викликів міжнародному порядку. *International scientific conference (Uzhhorod, Ukraine April 16–17, 2024)*. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-412-2-61>
- Позняковська, Н. (2023). Основні сучасні концепції громадянського суспільства: Історичний ракурс. *Bulletin National University of Water and Environmental Engineering*, 1(101), С. 144–152. <https://doi.org/10.31713/ve1202313>
- Симончук, О. (2024). Соціальна структура українського суспільства під впливом повномасштабної війни: концептуальні та емпіричні пошуки. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 1, С. 26–62, <https://doi.org/10.15407/sociology2024.01.26>.
- Самчук, З. (2021). Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. <https://ipend.gov.ua/publication/politychnyj-protses-u-nezalezhnij-ukraini-pidsumky-i-problemy/>
- Третяк О.А., Ставченко С.В. (2023). Кризовість та стабільність в умовах інституалізації публічної сфери політики. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 15(Спецвипуск), С. 89–95. <https://doi.org/10.15421/352335>
- Чернова, А. (2022). Політико-ідеологічні орієнтації громадян в умовах російської агресії. Київ: *Центр Разумкова*. https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD189-190_2022_ukr.pdf
- Шиян, О., Філіпенко, Л., & Самчук, Л. (2023). Політична стратифікація українського суспільства. *Grani*, 26(4), С. 12–17. <https://doi.org/10.15421/172368>
- Hönke, J., Cezne, E., & Yang, Y. (2024). South-South transformations in practice. *У Africa's global infrastructures* (с. 231–248). *Oxford University Press*. <https://doi.org/10.1093/oso/9780197775363.003.0010>
- Nazarchuk, O., Komarnytska, H., Batrymenko, O., Haponenko, V., & Mogył, V. (2024). Political conflicts and global political problems as a factor of destabilization of socio-economic development of Ukraine: The role of political elites. *International Journal of Religion*, 5(2), С. 112–120. <https://doi.org/10.61707/8d9ewh47>
- Rathgeb, P. (2024). The socio-economic transformation of the radical right. *У How the radical right has changed capitalism and welfare in Europe and the USA* (с. 17–32). *Oxford University Press Oxford*. <https://doi.org/10.1093/oso/9780192866332.003.0002>

References

- Belykanych, V. (2024). Suchasnyi stan naukovoho vyvchennia elektoralno-geohrafichnykh protsesiv u krainakh tsentralnoi Yevropy (na prykladi respubliky Polshchi) [The current state of the scientific study of electoral and geographical processes in the countries of Central Europe (on the example of the Republic of Poland)]. *Rehionalni studii – Regional Studies*, 37, 36–40. <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/37/8.pdf> [in Ukrainian].
- Volobuev, V.V. (2016). Shchodo roli politychnoho klasu Ukrainy v yevrointehratsiinomu protsesi [Regarding the role of the political class of Ukraine in the European integration process]. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Aktualni problemy derzhavno-pravovoho rozvytku Ukrainy v konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv» – International scientific and practical conference "Actual problems of state and legal development of Ukraine in the context of European integration processes"*. Zaporizhzhia: ZNTU.
- Honcharuk-Cholach, T. (2020). Intentsii doslidzhennia sotsialnoi nerivnosti ta stratyfikatsii: vid antychnosti do sohodennia [Intentions of the study of social inequality and stratification: from antiquity to the present]. *Hileya: Scientific Bulletin – Hileya: Scientific Bulletin*, 159, 34. <https://openurl.ebsco.com/EPDB%3Aagcd%3A7%3A23263191/detailv2?sid=ebsco%3Aplink%3Ascholar&id=ebsco%3Aagcd%3A149058416&crl=c> [in Ukrainian].
- Kozlovets, M. (2017). Sotsialna struktura ukrainskoho suspilstva v konteksti postsotsialistychnykh transformatsii [The social structure of Ukrainian society in the context of post-socialist transformations]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho" – Bulletin of the National University "Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise*, 4 (35), 41–57. <https://doi.org/10.21564/2075-7190.35.119623> [in Ukrainian].

- Lyapina, L. (2019). Politychna sotsiologhiia [Political sociology]. Mykolaiv: Publishing house of the ChNU named after Peter's Tomb. <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/360/1/%D0%9B%D1%8F%D0%BF%D1%96%D0%BD%D0%B0%20%D0%9B.%20%D0%90.%20%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%3B%20%D0%B2%D0%B8%D0%BF.%20283.pdf> [in Ukrainian].
- Matvienkiv, S., & Kyrnychnyi, S. (2024). Mas-media ukrainy v konteksti politychnykh transformatsii suspilstva [Mass media of Ukraine in the context of political transformations of society]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Serii: Politolohiia – Bulletin of the Carpathian University. Series: Political Science*, (16), 34–41. <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-2-5> [in Ukrainian].
- Melnikov, V.V. (2024). Problemy strukturuvannia hromadianskoho suspilstva v konteksti suchasnykh vyklykiv mizhnarodnomu poriadku [Problems of civil society structuring in the context of modern challenges to the international order]. *International scientific conference (Uzhhorod, Ukraine April 16–17, 2024)*. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-412-2-61> [in Ukrainian].
- Poznyakovska, N. (2023). Osnovni suchasni kontseptsii hromadianskoho suspilstva: Istorychni rakurs [Basic modern concepts of civil society: Historical perspective]. *Bulletin National University of Water and Environmental Engineering – Bulletin of the National University of Water and Environmental Engineering*, 1(101), 144–152. <https://doi.org/10.31713/ve1202313> [in Ukrainian].
- Simonchuk, O. (2024). Sotsialna struktura ukrainskoho suspilstva pid vplyvom povnomasshtabnoi viiny: kontseptualni ta empirychni poshuky [Social structure of Ukrainian society under the influence of full-scale war: conceptual and empirical research]. *Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketynh – Sociology: Theory, Methods, Marketing*, 1, 26–62. <https://doi.org/10.15407/sociology2024.01.26>. [in Ukrainian].
- Samchuk, Z. (2021). Politychni protses u nezalezhnii Ukraini: pidsumky i problemy [The political process in independent Ukraine: results and problems]. Kyiv: Institute of Political and Ethnonational Studies named after I. F. Kuras NAS of Ukraine. <https://ipend.gov.ua/publication/politychnyj-protses-u-nezalezhnij-ukraini-pidsumky-i-problemy/> [in Ukrainian].
- Tretyak O.A., Stavchenko S.V. (2023). Kryzovist ta stabilnist v umovakh instytualizatsii publichnoi sfery polityky. [Crisis and stability in the conditions of institutionalization of the public sphere of politics]. *Filosofiiia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury – Philosophy and Political Science in the Context of Modern Culture*, 15(Special Issue), 89–95. <https://doi.org/10.15421/352335> [in Ukrainian].
- Chernova, A. (2022). Polityko-ideolohichni oriientsatsii hromadian v umovakh rosiiskoi ahresii [Political and ideological orientations of citizens in the conditions of Russian aggression]. Kyiv: Razumkov Center. https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD189-190_2022_ukr.pdf [in Ukrainian].
- Shiyan, O., Filipenko, L., & Samchuk, L. (2023). Politychna stratyfikatsiia ukrainskoho suspilstva [Political stratification of Ukrainian society]. *Grani*, 26(4), 12–17. <https://doi.org/10.15421/172368> [in Ukrainian].
- Hönke, J., Cezne, E., & Yang, Y. (2024). South-South transformations in practice. In *Africa's global infrastructures* (p. 231–248). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780197775363.003.0010> [in English].
- Nazarchuk, O., Komarnytska, H., Batrymenko, O., Haponenko, V., & Mogyl, V. (2024). Political conflicts and global political problems as a factor of destabilization of socio-economic development of Ukraine: The role of political elites. *International Journal of Religion*, 5(2), 112–120. <https://doi.org/10.61707/8d9ewh47> [in English].
- Rathgeb, P. (2024). The socio-economic transformation of the radical right. У How the radical right has changed capitalism and welfare in Europe and the USA (p. 17–32). Oxford University Press Oxford. <https://doi.org/10.1093/oso/9780192866332.003.0002> [in English].

Анотація

Волобуєв В. В. Вплив політичної стратифікації на демократичні процеси в Україні. – Стаття.

Стаття присвячена питанням політичної стратифікації суспільства. Політична стратифікація є ключовим аспектом для розуміння демократичних процесів в Україні через кілька важливих причин, які впливають із її історії, геополітичного становища та сучасних політичних викликів. Мета статті – аналіз впливу політичної стратифікації на різні аспекти демократії в Україні, визначення основних викликів та можливих шляхів їх подолання. Методологічним базисом дослідження стали науково-емпіричні методи збирання й порівняння інформації, за допомогою яких було визначено сутність політичної стратифікації та окреслено основні виклики для демократії. Визначено, що політична стратифікація, яка відображає поділ суспільства на різні соціальні, економічні та політичні групи з різним рівнем доступу до влади та ресурсів, може суттєво впливати на поляризацію суспільства. Для забезпечення довгострокової стабільності демократії вкрай важливо зменшити вплив політичного розшарування, сприяти розмаїттю та полегшувати спілкування між різними соціальними групами. Зазначено, що роль олігархів у політичному житті України є значною перешкодою для розвитку повноцінної демократії. Їхній вплив на політичні процеси, медіа і судову систему підриває верховенство права і створює складнощі для проведення необхідних реформ. Вплив політичної стратифікації на демократичні

процеси в Україні та інших країнах: Грузії, Польщі, країни Балтії та ПАР допоможе зрозуміти, як різні аспекти політичної стратифікації впливають на розвиток демократії, стабільність політичних інститутів і суспільну єдність. Впровадження уроків інших країн в Україні може допомогти зміцнити демократичні інститути, зменшити негативний вплив політичної стратифікації, забезпечити національну єдність та сприяти стабільному розвитку країни в складних умовах. Ключовими факторами успіху будуть інклюзивність, верховенство права, активна участь громадянського суспільства та інтеграція в міжнародні структури.

Ключові слова: виборчі системи, соціальна нерівність, політична еліта, демократичний розвиток.

Summary

Volobuiev V. V. The influence of political stratification on democratic processes in Ukraine. – Article.

The article is devoted to issues of political stratification of society. Political stratification is a key aspect for understanding democratic processes in Ukraine for several important reasons stemming from its history, geopolitical situation, and contemporary political challenges. The purpose of the article is to analyze the influence of political stratification on various aspects of democracy in Ukraine, to identify the main challenges and possible ways to overcome them. The methodological basis of the study was the scientific and empirical methods of collecting and comparing information, with the help of which the essence of political stratification was determined and the main challenges for democracy were outlined. It was determined that political stratification, which reflects the division of society into different social, economic and political groups with different levels of access to power and resources, can significantly affect the polarization of society. To ensure the long-term stability of democracy, it is crucial to reduce the impact of political stratification, promote diversity and facilitate communication between different social groups. It is noted that the role of oligarchs in the political life of Ukraine is a significant obstacle to the development of a full-fledged democracy. Their influence on political processes, the media and the judicial system undermines the rule of law and creates difficulties for the implementation of necessary reforms. The impact of political stratification on democratic processes in Ukraine and other countries: Georgia, Poland, the Baltic States and South Africa will help to understand how various aspects of political stratification affect the development of democracy, the stability of political institutions and social unity. Implementation of the lessons of other countries in Ukraine can help strengthen democratic institutions, reduce the negative impact of political stratification, ensure national unity and contribute to the stable development of the country in difficult conditions. Key success factors will be inclusiveness, rule of law, active participation of civil society and integration into international structures.

Key words: electoral systems, social inequality, political elite, democratic development.